

Протокол № 6/2025
засідання Координаційної ради з питань утвердження української
національної та громадянської ідентичності
при Чернігівській обласній державній адміністрації

Дата проведення: 18.09.2025

Місце проведення: м. Чернігів, будівля Колегіуму на Валу

Присутні: члени Координаційної ради з питань утвердження української національної та громадянської ідентичності при Чернігівській облдержадміністрації (список додається).

Порядок денний:

1. Про досвід діяльності Національного архітектурно-історичного заповідника «Чернігів стародавній» щодо утвердження української національної та громадянської ідентичності.

Доповідач: ГЛУХЕНЬКИЙ Андрій Анатолійович – завідувач наукового відділу «Троїцький монастир» Національного архітектурно-історичного заповідника «Чернігів стародавній», член правління обласного товариства «Просвіта» імені Т.Шевченка

2. Про формування української національної ідентичності засобами мистецької освіти в Чернігівській області.

Доповідач: НАГОРНИЙ Олександр Миколайович – начальник відділу культурного розвитку Департаменту культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації

3. Про інформаційне забезпечення утвердження української національної та громадянської ідентичності в області.

Доповідач: СЛЕЗКО Ігор Іванович – заступник директора Департамент інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю облдержадміністрації

4. Про діяльність у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності в Ніжинському районі.

Доповідач: ПОЛУДА Валентина Василівна – начальник відділу культури, освіти, сім'ї, молоді та спорту Ніжинської районної державної адміністрації

5. Про актуальні питання діяльності громадської організації «Кримська громада» у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності.

Доповідач: КУЗІНА Світлана Анатоліївна – голова правління громадської організації «Кримська громада»

6. Щодо формування та збереження української національної ідентичності у громадян України, які виїхали за кордон через війну.

Доповідач: ШКУРКО Микола Пантелійович – директор Благодійного фонду «Ніжень».

ВИСТУПИВ: ВАЩЕНКО Іван Олександрович, заступник голови Чернігівської обласної державної адміністрації, голова Координаційної ради з питань утвердження української національної та громадянської ідентичності при

Чернігівській облдержадміністрації, який привітав всіх присутніх, на черговому засіданні Координаційної ради, подякував Національному архітектурно-історичному заповіднику «Чернігів стародавній» за надану можливість проведення засідання в стінах Колегіуму та запросив до вітального слова РЕБРОВУ Наталію Борисівну, директора Національного архітектурно-історичного заповідника «Чернігів стародавній».

ВИСТУПИЛА: РЕБРОВА Наталія Борисівна, директора Національного архітектурно-історичного заповідника «Чернігів стародавній», яка подякувала за прийняте запрошення, наголосила, що в цьому році Колегіуму виповнюється 325 років і побажала плідної роботи Координаційній раді.

ВИСТУПИВ: ВАЩЕНКО Іван Олександрович, голова Координаційної ради, озвучив питання порядку денного та запросив до виступу першого доповідача.

1. Про досвід діяльності Національного архітектурно-історичного заповідника «Чернігів стародавній» щодо утвердження української національної та громадянської ідентичності

СЛУХАЛИ: ГЛУХЕНЬКОГО Андрія Анатолійовича – завідувача наукового відділу «Троїцький монастир» Національного архітектурно-історичного заповідника «Чернігів стародавній», члена правління обласного товариства «Просвіта» імені Т.Г.Шевченка, який розповів, що у 2024-2025 роках заповідник здійснював наступну діяльність щодо утвердження української національної та громадянської ідентичності:

- проведення екскурсій, спрямованих на утвердження в суспільстві патріотичної свідомості (у 2024 р. проведено 1179 екскурсій, у 2025 р. за 8 місяців — 1115 екскурсій);
- проведення тематичних лекцій, спрямованих на популяризацію історії України (у 2024 р. проведено 10 лекцій. у 2025 р. за 8 місяців — 13 лекцій);
- започаткування та проведення щорічного культурно-мистецького заходу «На Спас до Спаса Чернігівського» 6 серпня у 2024-2025 роках;
- проведення просвітницького заходу спільно з військовим капеланом до державного свята Дня Незалежності України для військовослужбовців та членів їх сімей із Державної спеціальної служби транспорту (24 серпня 2024 року);
- проведення просвітницького заходу до пам'ятної дати української історії пов'язаної з видатною особистістю українського державотворення - День народження гетьмана Івана Мазепи (20 березня 2025 року);
- створення нових виставок як на території Заповідника, так і за його межами, спрямованих на популяризацію історії України та видатних особистостей українського державотворення, зокрема: «Доба Гетьманщини в постатях», «1000 років Чернігівського князівства», «Благовірні князі. Сучасний погляд», «Іллінська церква XI–XVIII ст.», «Чернігівська археологічна школа: з глибин Антонієвих печер», «Пам'ятки заповідника в ретроспективі»;

- започатковано всеукраїнські пленери художників та виставки «Барви Спасу Чернігівського»;

- виставка «Спас Чернігівський у Софії Київській» у співпраці з Національним заповідником «Софія Київська» та «Sigillum. Музеєм Шереметьєвих» (експонується у Софійському соборі у Києві).

Закликаємо до співпраці всі інститути влади, органи місцевого самоврядування, громадські організації, щоб наші чернігівські пам'ятки були представлені на всеукраїнському та міжнародному рівні.

ВИРІШИЛИ: Інформацію взяти до відома.

2. Про формування української національної ідентичності засобами мистецької освіти в Чернігівській області

СЛУХАЛИ: НАГОРНОГО Олександра Миколайовича – начальника відділу культурного розвитку Департаменту культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації, який на початку виступу надав інформацію про результати виконання завдання Протоколу № 5/2025 засідання Координаційної ради з питань утвердження української національної та громадянської ідентичності при Чернігівській обласній державній адміністрації від 13.06.2025 щодо звернення до Ніжинської міської ради. Було зачитано офіційну відповідь Ніжинської міської ради на звернення Шкурка Микола Пантелійовича спільно з Департаментом культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації, де йшлося про таке: 31.03.2025 року на засіданні Координаційної ради з питань утвердження української національної та громадянської ідентичності при Ніжинській міській раді питання щодо створення історико-культурного заповідника було представлено і підтримано, ухвалено рішення про створення робочої групи для подальшої діяльності в цьому напрямі. Щодо питання реконструкції на території скверу ім. Б. Хмельницького у Ніжині, то воно теж було підтримано членами Координаційної ради. Щодо повернення Свято-Миколаївського собору м. Ніжин у державну власність із незаконного володіння Української православної церкви Московського патріархату, то вирішення цього питання не належить до повноважень Ніжинської міської ради.

У ході обговорення питання:

ВИСТУПИВ: ШКУРКО Микола Пантелійович, директор Благодійного фонду «Ніжень», який зазначив, що робочу групу для опрацювання організаційних, правових та фінансових аспектів та корегування існуючих документів для створення історико-культурного заповідника «Ніжин – полкове місто Війська Запорозького» не створено, принаймні його ініціатори Коваленко С.С. та Шкурко М.П. про таку не повідомлені; що відповіді стосовно незаконного будівництва об'єкта торгівлі на території скверу імені Гетьмана Богдана Хмельницького по суті не надано; що рішення Ніжинської міської ради від

10.08.2023 про заборону діяльності УПЦ МП на території Ніжинської громади не виконано.

Було запропоновано рекомендувати Ніжинській міській раді виконати коригування існуючих документів для створення історико-культурного заповідника «Ніжин – полкове місто Війська Запорозького»; здійснити реконструкцію скверу імені Гетьмана Богдана Хмельницького у відповідності з наявною проектно-кошторисною документацією; здійснити перевірку стану виконання рішення Ніжинської міської ради про заборону діяльності УПЦ МП на території Ніжинської громади (стосовно Свято-Миколаївського собору у Ніжині) та за результатами вжити відповідних заходів.

СЛУХАЛИ: НАГОРНОГО Олександра Миколайовича – начальника відділу культурного розвитку Департаменту культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації, який представив досвід формування української національної ідентичності через систему мистецької освіти регіону.

В області функціонує 39 закладів початкової мистецької освіти, де у 2024 році навчалось 8185 учнів (9,45% від кількості дітей, що перевищує середньоукраїнський показник — 6,7%). Чернігівщина входить до числа лідерів за охопленням дітей мистецькою освітою. Забезпечується доступність для дітей з особливими освітніми потребами та багатодітних родин.

В області діють два заклади фахової передвищої мистецької освіти: Чернігівський фаховий музичний коледж ім. Л. М. Ревуцького, Ніжинський фаховий коледж культури і мистецтв ім. Марії Заньковецької. Також підготовка кадрів здійснюється у Чернігівському національному університеті «Колегіум» та Ніжинському державному університеті ім. М. Гоголя.

Освітній процес забезпечують висококваліфіковані викладачі, проте актуальним є питання кадрового оновлення, оскільки чверть педагогів перебувають у пенсійному віці.

Мистецька освіта виступає ключовим засобом виховання патріотизму та громадянської свідомості, формує національні цінності через вивчення та популяризацію української культурної спадщини. Реалізуються культурно-патріотичні заходи, міжнародні обміни (зокрема з Латвією), участь учнів і студентів у конкурсах і фестивалях.

Мистецька освіта в Чернігівській області не обмежується лише навчанням співу, гри на інструментах чи малювання. Її головна місія – виховання людини як носія українських культурних цінностей, спадкоємця традицій і творця сучасної української культури. Це – основа формування нашої національної ідентичності.

ВИРІШИЛИ:

1. Інформацію взяти до відома.

3. Про інформаційне забезпечення утвердження української національної та громадянської ідентичності в області

СЛУХАЛИ: СЛЕЗКА Ігоря Івановича – заступника директора Департаменту інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю облдержадміністрації, який повідомив, що у Чернігівській області ведеться системна робота щодо інформаційного забезпечення утвердження української національної та громадянської ідентичності. На постійній основі здійснюється інформаційний супровід державних свят і пам'ятних дат, розміщення матеріалів на офіційних вебсайтах та у соціальних мережах. На сайті Чернігівської ОВА функціонують рубрики «Меморіал Героїв України» та «Допомога захисникам та захисницям України», які присвячені вшануванню пам'яті Героїв та підтримці військових і їхніх родин. У розділах «Новини» та «Цікаво знати» висвітлюються історії, подвиги та успіхи захисників, а також заходи за їхньої участі. Департамент забезпечує розміщення соціальної реклами щодо рекрутингу до лав Сил оборони України, проведено близько 40 кампаній з понад 150 бордами та 250 сітілайтами. Також організовується інформаційна підтримка державних свят та визначних дат через друковані матеріали і трансляцію промороликів на місцевих радіостанціях. Цьогоріч забезпечено друк єврофлаєрів щодо допомоги ветеранам та загалом ветеранської політики.

ВИРІШИЛИ: Інформацію взяти до відома.

4. Про діяльність у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності у Ніжинському районі

СЛУХАЛИ: ПОЛУДУ Валентину Василівну – начальника відділу культури, освіти, сім'ї, молоді та спорту Ніжинської районної державної адміністрації, яка поінформувала про широке різноманіття заходів з формування національно-патріотичного світогляду у Ніжинському районі, зокрема:

- у 12 громадах діють координаційні ради з питань утвердження громадянської та національної ідентичності;
- у закладах освіти організовано щоденну хвилину мовчання за загиблими, проведення уроків пам'яті, створено куточки державної символіки;
- прийняті програми розвитку української мови, проводяться мовно-літературні конкурси, квести, екскурсії;
- організовуються зустрічі з військовими та волонтерами;
- у закладах освіти діють 12 краєзнавчих музеїв, створюються експозиції та меморіальні дошки на честь загиблих захисників, проводяться спортивні турніри пам'яті;
- молодь широко залучається до гри «Сокіл» («Джура»), творчих та мистецьких проєктів;
- реалізуються благодійні ініціативи: концерти, виставки, акції «Малюнок-оберіг», зібрано значні кошти на підтримку ЗСУ; .
- працюють ветеранські простори («Незламні», «Артан»);

- активно розвивається культурне життя (перформанс «Ніжин о'Жив», виставки, фестивалі);

- реалізуються проєкти з популяризації народних традицій та підтримки міжнаціональної єдності («МИ – УКРАЇНЦІ!») та інше.

Діяльність у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності в Ніжинському районі спрямована на формування патріотичної свідомості, зміцнення єдності громади та розвиток активного громадянського суспільства. Завдяки спільним зусиллям освітніх, культурних закладів, громадських організацій та органів влади вдається зберігати та примножувати українські традиції, виховувати нове покоління свідомих громадян України.

ВИРІШИЛИ: Інформацію взяти до відома.

5. Про актуальні питання діяльності громадської організації «Кримська громада» у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності

СЛУХАЛИ: КУЗІНУ Світлану Анатоліївну – голову правління громадської організації «Кримська громада», яка розповіла, що організація була створена в 2015 році після евакуації родин військовослужбовців з Феодосії на материкову частину України. В основі організації внутрішньо переміщені особи з Криму і Донбасу, які в 2014 році пережили вторгнення російської федерації та окупацію. Всі ці роки ми допомагали ВПО та ЗСУ.

ГО «Кримська громада» у співпраці з міжнародними та національними благодійними фондами системно надає допомогу постраждалим жителям Чернігівщини та ВПО:

- спільно з УВКБ ООН, ГО «КримSOS» та БФ «Рокада» забезпечено понад 1000 осіб гуманітарною допомогою (матраци, ковдри, гігієна, побутові речі, засоби для реабілітації);

- завдяки співпраці з БФ «Разом за майбутнє України» (за участі благодійників із США та Південної Кореї) 200 родин отримали теплий одяг, постіль та інші необхідні речі;

- у партнерстві з швейцарським фондом «Із Базеля з любов'ю» здійснено адресну допомогу родинам ВПО, включаючи побутові речі та інвалідні візки;

- організація підтримує ЗСУ: закуплено дрони, рації, спорядження, медичні засоби, зібрано допомогу на благодійних ярмарках;

- ГО «Кримська громада» кожного року приймає участь у заходах, присвячених Дню спротиву окупації Автономної Республіки Крим і міста Севастополя (26 лютого) та Вшанування пам'яті жертв геноциду кримськотатарського народу (18 травня), залучає дітей ВПО до цих заходів;

- представники організації беруть участь у консультативно-дорадчих органах при Чернігівській ОВА, Чернігівській міській раді та державних інституціях, що опікуються питаннями ВПО й національно-патріотичного виховання.

Ми не на словах розуміємо, як це — втратити дім, тому робимо все можливе, щоб люди, які постраждали від війни, отримали нашу підтримку. Дякуємо нашим партнерам і всім, хто поруч.

ВИРІШИЛИ: Інформацію взяти до відома.

6. Щодо формування та збереження української національної ідентичності у громадян України, які виїхали за кордон через війну

СЛУХАЛИ: ШКУРКА Миколу Пантелійовича – директора Благодійного фонду «Ніжень», який наголосив, що мільйони українців, які через війну перебувають за кордоном, мають залишатися повноцінними учасниками державотворення. Для цього необхідно вдосконалити виборче законодавство з урахуванням критерію «центру життєвих інтересів», адже українці, які евакуювалися через війну, але залишаються пов'язаними з державою — через родину, волонтерство, майно, податки — все ще мають центр життєвих інтересів в Україні. Потрібно розглянути можливість внесення відповідних змін до законодавства з метою забезпечення реалізації політичних прав українців за кордоном.

Відзначено ключову роль українських національних громадських об'єднань (УНГО), які повинні мати юридичний статус, формалізоване членство, сплачувати внески та підтримувати зв'язки з центральними органами виконавчої влади України. Саме через такі організації забезпечується розвиток і збереження зв'язків із державою, задоволення освітніх, культурних і мовних потреб українців за кордоном.

У системі ЦОВВ України відсутній чіткий орган, відповідальний за формування політики щодо української нації, у тому числі закордонного українства. Попри неодноразові реорганізації (Мінреінтеграції, Мінєднання, нині Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України), питання підтримки українців за кордоном залишаються без належного інституційного забезпечення. Водночас існує позитивний досвід діяльності історичних організацій, зокрема Українського Центрального Комітету на чолі з Володимиром Кубійовичем, який може бути використаний у сучасних умовах.

Важливим є збереження української ідентичності дітей, які перебувають за кордоном. Більшість українців у країнах ЄС мають статус тимчасового захисту, а не біженців, і питання їхньої інтеграції та асиміляції має вирішуватися з урахуванням національних прав, доступу до освіти рідною мовою та підтримки національно-культурних об'єднань. У довгостроковій перспективі за кордоном може залишитися від 1,3 до 3,3 млн громадян України, тому їх підтримка та взаємодія з урядами країн перебування є критично важливими.

Доповідач зазначив, що питання формування та збереження української національної ідентичності у громадян України, які виїхали за кордон через війну, має розглядатися на найвищому рівні і вирішуватися системно. Також він вважає за доцільне перетворення Науково-дослідного інституту українознавства на ЦОВВ у сфері зміцнення зв'язків з українцями й українознавчими центрами та

громадськими об'єднаннями українців за кордоном і надання НДІУ координаційних повноважень щодо діяльності Центру гуманітарної співпраці з українською діаспорою НДУ ім. М. Гоголя, Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою НУ «Львівська політехніка» та Науково-дослідного центру діаспори при Острозькій академії із забезпеченням зазначених установ належним бюджетним фінансуванням.

ВИРІШИЛИ: Інформацію взяти до відома.

ВИСТУПИВ: ВАЩЕНКО Іван Олександрович, голова Координаційної ради, який подякував всім за плідну роботу.

РЕБРОВА Наталія Борисівна, директор Національного архітектурно-історичного заповідника «Чернігів стародавній», **ЗАПРОСИЛА** бажаючих переглянути виставку «Доба Гетьманщини в постатях».

За результатами розгляду та обговорення питань порядку денного засідання Координаційна рада вирішила:

1. Узяти до відома надану доповідачами інформацію.
2. Продовжувати активну діяльність органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства в тісній співпраці між собою з метою формування та реалізації державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності.

Голова Координаційної ради

І. Ващенко

Секретар Координаційної ради

Т.Таланцева